

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПЛАНУВАННЯ В СЕРЕДОВИЩІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМСТВА

У статті узагальнено, систематизовано та уточнено теоретичні основи планування в середовищі інформаційної системи підприємства. Подано визначення понять «планування» та «інформаційна система». Висвітлено сутність процесу планування в середовищі інформаційної системи підприємства. Визначено мету та основні завдання планування середовищі інформаційної системи. Виділено основні рівні в типовій системі планування. Подано визначення поняття «стратегічний менеджмент». Висвітлено основні етапи стратегічного планування в середовищі інформаційної системи підприємства. Показано взаємозв'язок між стратегічним та оперативним плануванням в середовищі інформаційної системи.

Ключові слова: планування, інформаційна система, стратегічне планування.

Постановка проблеми. У сучасному світі використання інформаційних технологій є характерним для діяльності будь якого підприємства. Діяльність підприємства напряму залежить від ІТ-підрозділу і ця залежність з кожним роком посилюється. Обслуговування інформаційних систем підприємства перестало бути виключно технічним завданням. Виникає необхідність пов'язувати цілі і завдання інформаційних систем з цілями і завданнями підприємства. Саме функція планування надає таку можливість. Тому, на нашу думку, вивчення теоретичних аспектів планування в середовищі інформаційної системи є актуальною темою для дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження питання планування в середовищі інформаційної системи проводили такі вчені як Гольдштейн Г.Я., Гудзь О.Є., Коваленко Б.Б., Кригер Г.Б., Тарасюк Г.М., Шанченко Н.І., Шваб Л.І., Ципкін Ю.А. Але, незважаючи на проведені ними дослідження питання планування в середовищі інформаційної системи має низку питань, що потребують подальшого вивчення.

Метою статті є визначення теоретичних аспектів планування в середовищі інформаційної системи.

Виклад основного матеріалу. Сучасна підприємницька діяльність нерозривно пов'язана з впровадженням та використанням інформаційних систем. Формування і розвиток на підприємстві інформаційної системи, призначеної для забезпечення постановки і підтримки рішення виробничих і управлінських завдань завжди вимагають планування, орієнтованого на виконання цілей підприємства, розвитку і використання інформаційної системи, тобто планування в середовищі інформаційної системи.

Ці завдання і функції є частиною інформаційного менеджменту підприємства і вимагають, в свою чергу, повної інтеграції завдань планування в середовищі інформаційної системи в систему планування діяльності підприємства в цілому.

Функція планування в системі управління підприємством є однією з головних, центральних функцій, що визначає кінцеві результати виробничо-збутової, економічної, фінансової й інвестиційної діяльності. У процесі планування визначаються основні напрямки розвитку підприємства. Планування забезпечує підприємству основу для прийняття оптимальних управлінських рішень та знижує ризик, сприяє пошуку найбільш придатних напрямів дій.

Гольдштейн Г.Я. [2, с.62] визначив поняття планування як - систематичний пошук можливостей діяти і прогнозування наслідків цих дій в заданих умовах. Схоже визначення надає і Ципкін Ю.А. [6, с.75]сказавши, що планування – це одна з функцій менеджменту, яка представляє собою процес визначення цілей і шляхів їх досягнення.

Коваленко Б.Б. [3 с. 39] у своїй праці дає визначення плануванню як процесу визначення цілей підприємства, способів їх досягнення на основі оцінки потреб в ресурсах і очікуваних результатів, вибору альтернативних варіантів управлінських рішень, розподілу управлінських дій та поточні та перспективні.

Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» [1,с.40], визначає інформаційну (автоматизовану) систему як організаційно-технічну систему, в якій реалізується технологія обробки інформації з використанням технічних і програмних засобів.

Інформаційна система має велике значення для підприємства, коли на її основі вирішуються завдання конкуренції на ринку, а також, коли інформаційна інтенсивність технологічного процесу основної діяльності підприємства і підтримки продуктивності цього процесу висока.

У загальному вигляді зміст процесу планування полягає у пошуку відповідей на три ключових питання:

- 1) де підприємство знаходиться у даний момент?
- 2) яких результатів підприємство прагне досягти?
- 3) як підприємству досягти поставлених результатів?

Сутність планування в середовищі інформаційної системи можна виділити у наступні три позиції [4,с.65]:

- 1) визначення конкретних, кінцевих цілей;
- 2) створення внутрішніх передумов у створенні і розвитку інформаційної системи;
- 3) вироблення необхідних заходів.

Метою планування в середовищі інформаційної системи – є підвищення ефективності роботи підприємства на основі ефективного використання інформаційних ресурсів і технологій.

Завданням планування в середовищі інформаційної системи [4,с.65]:

- 1) пов'язування цілей, завдань функціонування інформаційної системи зі стратегією розвитку підприємства;
- 2) визначення стратегії створення і розвитку інформаційної системи;
- 3) виділення інвестицій для розвитку інформаційної системи.

Система планування і управління будь-якого підприємства носить ієрархічний характер і включає різні види планів, що відрізняються один від одного як ступенем деталізації. В типовій системі планування і управління підприємством можна виділити такі рівні:

- стратегічне планування;
- операційне планування, що включає формування плану продажів і операцій, основного виробничого плану;
- планування матеріалів і потужностей;
- оперативне управління діяльністю підприємства.

Для планування в середовищі інформаційної системи підприємства по аналогії з плануванням інших сфер діяльності прийнято також поділ планування на коротко-, середньо- та довгострокове, або відповідно на оперативне і стратегічне.

Стратегічне планування в середовищі інформаційної системи, являє собою процес, в якому приймаються принципові рішення в області інформаційної системи підприємства

щодо діючих протягом тривалого терміну цілей і основних принципів, заходів, ресурсів, а також бюджету і фінансування.

Науковці по різному підходять до опису етапів стратегічного планування в середовищі інформаційної системи підприємства.

Наприклад, Кригер А.Б. описує цей процес у такі етапи [4, с.67]:

- 1) аналіз зовнішнього середовища підприємства;
- 2) аналіз внутрішнього середовища підприємства;
- 3) визначення цілей, принципів на напрямів розвитку інформаційної системи;
- 4) визначення стратегії розвитку інформаційної системи;
- 5) визначення необхідних заходів;
- 6) визначення окремих проектів.

У навчальному посібнику «Планування середовища підприємства» (автори Тарасюк Г.М., Шваб Л.І.) [5, В.4, с.119] говориться, що процес стратегічного планування в середовищі інформаційної системи проходить чотири етапи:

- 1) розробку загальних цілей;
- 2) визначення конкретних цілей на даний період з послідуною їх деталізацією;
- 3) визначення шляхів і способів досягнення цілей;
- 4) контроль за процесом досягнення поставлених цілей шляхом співставлення

планових показників з фактичними та коригування цілей.

На нашу думку, процес стратегічного планування інформаційної системи слід виконувати у наступні етапи:

- 1) визначення завдань стратегічного планування інформаційної системи;
- 2) аналіз зовнішнього та внутрішнього середовищ підприємства, встановлення сильних та слабких сторін інформаційної системи;
- 3) постановка стратегічних цілей для інформаційної системи;
- 4) розробка стратегій інформаційної системи;
- 5) планування конкретних заходів для досягнення поставлених цілей.

Результатом стратегічного планування в середовищі інформаційної системи повинен бути документ (план), що містить, опис існуючого положення інформаційної системи як на підприємстві, так і поза ним, а також розроблені стратегії в напрямку покращення середовища інформаційної системи і необхідні для їх реалізації на підприємстві заходи.

Одним із важливих напрямів стратегічного планування є визначення плану інвестицій в інформаційні системи. При складанні такого плану орієнтуються [7, с.]:

- на закладені в стратегічному плані пріоритетні напрямки;
- накопичені незадоволені запити користувачів і заявки на заміну або створення частин системи;
- потреби фінансування зростаючого обсягу обслуговування.

На стратегічному рівні слід також визначити стиль і напрямки планування і контролю. Це важливо саме на даному етапі, оскільки досить часто виявляється, що зміни не справляють необхідного ефекту через занадто сильні обмеження, накладені плануванням і контролем.

При плануванні зв'язків ІС з іншими об'єктами підприємства особливе значення надається зв'язку з системою планування самого підприємства. Існує твердження, що планування інформаційної системи може здійснюватися взагалі тільки в зв'язку з цією системою. Однак на деяких підприємствах (зокрема, новостворених і малих) сформованої системи планування взагалі не існує, так що на такому підприємстві план застосування інформаційної системи узгоджувати просто нема з чим. Однак якщо передбачати планування використання інформаційної системи, то можна домогтися вдосконалення планування на підприємстві і діяльності підприємства в цілому.

Прийняті рішення, в результаті стратегічного планування, є вихідними даними для оперативного планування. Завдання оперативного планування в середовищі інформаційної системи вирішуються виходячи з завдань стратегічного планування і поточних завдань для інформаційної системи підприємства. Тому, можна сказати що питання стратегічного планування в середовищі інформаційної системи підприємства є визначальними.

Інтервал планування завдань шляхом оперативного планування складає період часу до одного року. Ці завдання зазвичай вирішуються на рівні керівництва службою обробки інформації підприємства.

Головними завданнями оперативного планування в середовищі інформаційної системи підприємства є:

- мобілізація внутрішніх резервів підприємства на збільшення виробництва і реалізації продукції (послуг);
- підвищення їх якості та конкурентоспроможності;
- зростання продуктивності праці;
- якнайповніше використання ресурсного потенціалу.

Застосування планування в середовищі інформаційної системи підприємства створює важливі переваги:

- дає можливість передбачити різні майбутні ситуації та заздалегідь підготувати альтернативні варіанти плану розвитку інформаційної системи та підприємства в цілому;
- поліпшує координацію дій в на підприємстві;
- сприяє підвищенню раціональності використання ресурсного потенціалу підприємства;
- чітко розмежує обов'язки та відповідальність працівників підприємства за поставлені планові завдання з розвитку інформаційної системи та підприємства;
- покращує контроль за виконанням поставлених завдань та ін.

Висновки. Проведене дослідження теоретичних аспектів планування в середовищі інформаційної системи підприємства є важливою складовою в налагодженні коректної роботи інформаційної системи та підприємства в цілому. Узагальненота уточнено теоретичні основи планування в середовищі інформаційної системи підприємства. Подано визначення понять «планування» та «інформаційна система». Висвітлено сутність процесу планування в середовищі інформаційної системи підприємства, а саме три основні позиції:

- 1) визначення конкретних, кінцевих цілей;
- 2) створення внутрішніх передумов у створенні і розвитку інформаційної системи;
- 3) вироблення необхідних заходів.

Визначено мету та основні завдання планування середовищі інформаційної системи. Виділено основні рівні в типовій системі планування, такі як:

- стратегічне планування;
- операційне планування, що включає формування плану продажів і операцій, основного виробничого плану;
- планування матеріалів і потужностей;
- оперативне управління діяльністю підприємства.

Висвітлено основні етапи стратегічного планування в середовищі інформаційної системи підприємства, а саме:

- 1) визначення завдань стратегічного планування інформаційної системи;
- 2) аналіз зовнішнього та внутрішнього середовищ підприємства, встановлення сильних та слабких сторін інформаційної системи;
- 3) постановка стратегічних цілей для інформаційної системи;
- 4) розробка стратегій інформаційної системи;
- 5) планування конкретних заходів для досягнення поставлених цілей.

Планування в середовищі інформаційної системи підприємства надасть змогу підвищити ефективність наявних інформаційних систем, передбачи можливі майбутні ситуації та підготувати альтернативні варіанти роботи підприємства, а також підвищити ефективність роботи підприємства в цілому.

Список використаної літератури

1. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах: Закон України за станом на 19.04.2014 р. / *Верховна Рада України*. Київ: Парлам. вид-во, 2014.
2. Гольдштейн Г.Я. Основы менеджмента: конс. лекций. Таганрог: ТРТУ, 1995. 145 с.
3. Коваленко Б.Б. Основы менеджмента: учеб. пособие. Санкт-Петербург: НИУ ИТМО. 2012. 76 с.
4. Кригер А.Б. Информационный менеджмент: учеб. пособие. Владивосток: ТИДОТ ДВГУ. 2004. 126 с.
5. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування середовища підприємства: навч. посібн. Київ: Каравела, 2011. В.4. 352 с.
6. Цыпкин Ю.А., Люкшинов А.Н., Эриашвили Н.Д. Менеджмент: учеб. пособие. Москва: ЮНИТИ-ДАНА. 2001. 439 с.;
7. Шанченко Н.И. Информационный менеджмент: учеб. пособие. Ульяновск: УЛГТУ, 2006. 95 с.

References

1. Verkhovna Rada Ukrainy. (2014). Pro zahist informatsiyi v informatsiyno-telekomunikatsiynih sistemah: Zakon Ukrainy [About the protection of information in information and telecommunication systems: Law of Ukraine]. Retrieved from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/80/94>
2. Goldshteyn, G.YA. (1995). Osnovy menedzhmenta [Fundamentals of Management]. Taganrog: TRTU.
3. Kovalenko, B.B. (2012). Osnovy menedzhmenta [Fundamentals of Management]. Sankt-Peterburg: NIU ITMO.
4. Kriger, A.B. (2004). Informatsionnyiy menedzhment [Information Management]. Vladivostok: TIDOTDVGU.
5. Tarasyuk, G.M., Shvab, L.I. (2011). Planuvannya seredovischa pidpriemstva [Enterprise environment planning]. Kyiv: Karavela.
6. Tsyipkin, Yu.A., Lyukshinov, A.N., Eriashvili, N.D. (2001). Menedzhment [Management]. Moskva: YUNITI-DANA.
7. Shanchenko, N.I. (2006). Informatsionnyiy menedzhment [Information Management]. Ulyanovsk: UIGTU.

МАКОВЕЙ ВИКТОРИЯ ВЛАДИМИРОВНА ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ПЛАНИРОВАНИЯ В СРЕДЕ ИНФОРМАЦИОННОЙ СИСТЕМЫ ПРЕДПРИЯТИЯ. В статье обобщены, систематизированы и уточнены теоретические основы планирования в среде информационной системы предприятия. Даны определения понятий «планирование» и «информационная система». Освещена сущность процесса планирования в среде информационной системы предприятия. Определены цели и основные задачи планирования в среде информационной системы. Выделены основные уровни в типичной системе планирования. Дано определение понятия «стратегический менеджмент». Освещены основные этапы стратегического планирования в среде информационной системы предприятия. Показана взаимосвязь между стратегическим и оперативным планированием в среде информационной системы.

Ключевые слова: планирование, информационная система, стратегическое планирование.

MAKOVII VIKTORIIA THEORETICAL ASPECTS OF PLANNING IN THE ENVIRONMENT OF THE ENTERPRISE INFORMATION SYSTEM. *The articles summarized, systematized and clarified the theoretical foundations of planning in the environment of the enterprise information system. Given the definitions of the concepts "planning" and "information system". Illuminated essence of the planning process in the environment of the enterprise information system. Determined the goals and the main tasks of planning the environment of the enterprise information system. Identified the main levels in a typical planning system.. Given the definition of the concept of "strategic management". Covered the main stages of strategic planning environmentof the enterprise information system. Shown the relationship between strategic and operational planning in the environment information system.*

Key words: *planning, information system, strategic planning.*